

• PÅRØRENDE
• PROGRAMMET

Helsepersonells ansvar for oppfølging av pårørende

Den som er nærmeste pårørende har lovfestede rettigheter. Også pårørende som ikke er definert som nærmeste pårørende har behov for anerkjennelse, informasjon og involvering.

Pårørendestøtte ved akuttinnleggelse

Foreldres behov for veiledning

Den vanskelige pårønderelasjonen

De fleste mennesker som mottar helsetjenester i sin kommune eller i spesialisthelsetjenesten har pårørende. Det finnes over 800 000 pårørende i Norge over 18 år, og nærmere en halv million barn lever i situasjoner som gjør at de kan kalles pårørende.

Å samarbeide med og ivareta pårørende er en lovpålagt plikt. Pasient- og brukerrettighetsloven, spesialisthelsetjenesteloven, helsepersonelloven og helse- og omsorgstjenesteloven inneholder alle bestemmelser som handler om pårørende. Helsetjenesten har et ansvar for å avklare hvem pasienten eller brukeren ønsker å ha som sin nærmeste pårørende. Pasienten kan selv bestemme hvem, forutsatt at den utpekte personen aksepterer en slik rolle.

Pårørende er ikke en ensartet gruppe, og deres behov vil variere

Helsepersonell har en spesiell plikt til å kartlegge om en pasient har mindreårige barn. Når det er tilfelle, skal helsepersonell snakke med pasienten om omsorgssituasjonen til barnet eller ungdommen, samt se til at barna får den informasjon og involvering de har behov for.

Å være pårørende er meningsfullt for de fleste, men mange kjenner også på belastninger. Både praktiske oppgaver i hverdagen og følelsesmessige påkjenninger knyttet til bekymring, sorg og endringer i hverdagslivet kan bidra.

Et godt samarbeid, tilstrekkelig informasjon og involvering omkring pasienten eller brukeren er av stor betydning for pårørendes egen helse og livskvalitet. I tillegg trenger pårørende muligheten for å få støtte for egen del.

“ Helse- og omsorgstjenesten skal ha systemer og rutiner som legger til rette for informasjon, samtale og dialog med pårørende. Dette gjelder enten pårørende har rollen som informasjonskilde, representant for pasienten/brukeren,

omsorgsgiver eller støtte for pasienten/brukeren eller pårørende er berørt og har egne behov for støtte.

Pårørendeveilederen, kapittel 2.1

I Pårørendeveilederen finnes god informasjon om hvordan tjenestene kan organiseres for å ivareta pårørende.

Noen viktige punkt fra veilederen:

- Spesialisthelsetjenesten skal tilby pasienter og pårørende nødvendig opplæring. Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal sørge for opplærings-, veilednings- og støttetilbud til pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver, sammen med eller uten pasienter og brukere.
- Kommunen bør også vurdere å gi pårørendestøtte i situasjoner der omsorgsarbeidet ikke ennå har utviklet seg til å bli særlig tyngende, med formål om å forebygge.
- Helsepersonell som yter helsehjelp til en pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade skal bidra til å ivareta pasientens mindreårige barn.
- Det kan være behov for en eller flere samtaler. Ved behov bør man snakke med den andre som har foreldreansvar eller andre med omsorg for barnet om barnets situasjon, etter samtykke fra pasienten. Helsepersonell skal videre bidra til at

pasienten/foreldrene hører på og legger vekt på barnets mening i tråd med barnets alder og modenhet. Helsepersonellet kan tilby barnet å ta del i en samtale, forutsatt at pasienten samtykker, og at samtalen er til barnets beste.

- Når pasienten ikke er i stand til å gjøre rede for situasjonen skal helsepersonellet snakke med nærmeste pårørende. I akutte situasjoner der den voksne, på grunn av sin helsetilstand, ikke kan ta hånd om barnet, er det avgjørende at helsepersonell forsikrer seg om at barn har tilsyn og omsorg av en annen voksen.

Hvordan kan du ruste deg for å stå i disse situasjonene?

Alt helsepersonell har plikt til å sette seg inn i det loverket som ligger til grunn for de tjenestene man yter. Når det gjelder ivaretagelse av pårørende, kommer det tydelig frem i pårørendeveilederen. Setter man seg inn i veilederen, er man faglig godt rustet til pårørendesamarbeid.

Pårørendesenteret har utviklet en FuelBox med refleksjonsspørsmål som tar utgangspunkt i Pårørendeveilederen. Boksen med spørsmål kan være et godt verktøy i hverdagen for å øke bevisstheten omkring pårørendesamarbeid og reflektere omkring egen praksis.

Et godt kollegafellesskap gjør det lettere å få til godt pårørendesamarbeid. Å dele gode erfaringer og utfordringer med hverandre bidrar til utvikling og forbedring.

[← Til refleksjonseksempel](#)

Opprinnelig publisert: 21. desember 2022

Sist oppdatert: 11. januar 2023

Skrevet av:

Faggruppen på Pårørendesenteret

Kilder: [Pasient- og brukerrettighets-, spesialisthelsetjeneste-, helsepersonelloven, Pårørendeveilederen, Regjeringens pårørendestrategi, Nasjonal pårørendeundersøkelse 2022](#)